Массе а мехкий пролетареш, вIашIгIкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома,
Нохч-ГIалгIай АССР Лаккехьарча Советеи Министрий Советеи орган.
(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Со́вета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз · ЕРА, 31 май, 1973 шу. · № 65 (5326). Мах 2 кеп.

ДОАКЪАР КИЙЧДУ

Юрта боахама кхъхьегамошта лоархIамера ха хьатIаоттай — хьайбашта доакъар ГIалашдела-Дерригга низаш оарцагIахь деза механизатораша, хьайбашта оьсарегIа доза доакъар кийчдира.

Духхача шерашка вIашта доакъар кийчдира хьокхам гойтам хьадоагIа Шелковской районна боахамаш- Хlара шера хьайбашта кхочхамболлаш сенаж, йол- баьца хьэар Iалашду цар.

Иштта дика лел из гулгIахх ух шера а. Хlанзле барх! эзар гектара тIера 1711 тонн йол, 193 тонн витаминн баьца хьоар, 5646 тонн сенаж кийчьыла планагIа 10500 тонн йолча.

Иштта дика вIашIехьадьакхад доакъар кийчдера Наурски района боахамашка Цу боахамий эеханизатораша 1401 тонн йол Iалашьыйл.

Ерригача республике пIан эзар тонн йол, 1246 тонн витаминн баьца хьоар кийчьыл, 19 эзар совгIа тонн сенаж даелларг.

Дlадахача шера ух хьанага нийсдира доакъар кийчдера темпаш лакхагIа яле а духхача къхьега деза хIара боахаме доакъара чIоагIа баьа хьэара. Ух шера из кхочхашце деррига эшаш мел дола хьалаш да.

Хала хете а ледара лел доакъар кийчдара балхаш Грозненски, Гудермесски, Шалински района боахамашка.

Дlадахача шерашка дийнна гIалаташ ух шера дувлийта йиш яц.

ПЯТИЛЕТКА ХЬАЛХА ЛАТТАРАШ

«Грознефтехимзаводе» оьрд- ейнене предприятеште юкъе ларжина социалистически яхьа хьалхара моттиг а йоьккхаш, дика къхьегама совгIат кийчьа нехьабогIа Грозненски химически комбината къхьегамхой моттигерча советий кордмаш хулача деза денна. Товарни продукти арахецарен ишта та пIан хIинал дIъ дI хьалха кхочхашъыйл цо. ПIанагIа лаьрхIачул совгIа арахIийнаш цхьа миллионе совгIа сома маьха ферзол, ацетон, полиэтилен, спирт, кхийола химически продукци.

Уж толамаш доахача къаьстта дика боьлх беша белгалъеш я Шевляков Иван Давыдовича кулгалъера полиэтилен арахецера производствена коллектив. Цо кхы а хьалха кхочхашъыйл пхе бетта заланя. ПIанан совгIа арахIийнаш 150 тонн полиэтилен.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

* * *

Пятилетка кхоалагIча шера планн тIаийна социалистически декхарш хIинал хьалха кхочхашцеп хьайбогIа В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкалътта чакхдоьхуча завода коллектив, Мехкалъта продукци арахецарен пунна реализаци яреи пхе бетта пIан 29-ча мая кхоачашъыйл цо. Цу юхедисача шин дийнахь заводе технологаша кхин коллективаша гIайа деларг!а арахецарен" аттэш эзарш сомий маьха тайп-тайпара мехдаьта продукци.

Уж шера шолг хьолнаш низ кхо ца беш къаьстгаш я Казарин Василий Кузьмичи Яшенко Геннадий Михайлович керте латтача устанавливальщикаш. Цхьаъ кхо дI хьалха кхоачашъыйл пхе бетта лаьа.

Л. ФОМЕНКО,
тха штате боаца корр.

* * *

Ебачча промышленности дезачча денна дикача къаьстгана, толамашца цакхайоагIа Грозненски шеийно - производственни объединене дукхъаьчу сектор молекулярни- ческа кинетика» нIаьрхIачаш цIерагIча Грозненски мехкалътта чакхдоьхуча заводе коллектина Качарга Эдуард Сергеевича кулгалъера Гудермески районера совгIат кийчьа нехьабогIа цIка коллектина Качарга Эдуард Сергеевича кулгалъера Гудермески районера Новогрозненски № 7 йолча цIка коллектива. Цар пунна бетта чотах къаьстга ах бутт бизаб. Хlанзалъа пхе бетта заланеп совгIа цар тайгал массех эзар барзкъа.

Царех дукха тIехьабуссаш бац Мустафина Екатерина Мельсетова Татьянен керте латтача цхьоалагIчеи ба́ьгаIчеи цехий хIинал тегараш. 21-ча мая кхоачашъыйл цар пIанан продукци арахецара пхе бетта заланя.

З. ЛАЗАРЕВА,
Грозненски шеийно - производственни объединене плано- вий отдела начальник.

* * *

Хьадоахкха мехкалътта газн дукхагIа а хулийташ толамаш кхочхашцеруза пятилетка планера тIаийна социалистически декхарш-яхьача деанзагIа къаьстгаш- ца уж шера «Сунжанефть» НГДУ мехкалътта- тагой. Шоаш лоархIар дика кхоачашцу цар. Мехкалътта газн яккхарен продукцена реализаци яреи пхе бетта пIан тIехьахьа- чашъыйл. ПIанан совгIа урганзе- не коллектино дьавахад 270 тонн тIаьжа дошуьн» 30 миллионн 30 эзарн кубически метр газн. Хlаьта пIанагIа лаьрхIачул совгIа тIа реализацин яьй по 45 эзар со- ма маьхьерча продукцена.

Социалистически яхьа хьалха а латтан управленин районни ин- женерно - технически службашта юкъе пIанал совгIа этгара дукха- гIа мехдаьтган газн яьккхачарех я Хлопоов Иван Иванович кул- галъера цхьоалагIча РИТС-а коллектин.

С. БЫКАДАРОВ,
«Сунжанефть» НГДУ керте- ра экономист.

ДЕПУТАТАЛЛА КАНДИДАТЕХ ДОЛА ДУВДУРАШ

ЙОАГIАШ ОТТАЯЬ КАНДИДАТУРА

«Ермоловский» совхоза меттел Грозненски района а хьайбаш ле- лаьдераша юкъе сий деш йоьккх Кlаьрова Яхье цIа. Массаза а сий деш а йоьзаш а йола Яха «Ермоловский» совхоза хьалха латта доирка я. Йоl аье я тоьал балха опыт йола, гонза доирка, хьинар доаг сат я Кlаьрова. Цунна карагIоаола кхъьегама толамаш доаха хьайбаш ледаде- раш районе меттел республике а духхе бац. Цудухьа шоай болх- лочох, новкъостала докхлал ду совхоза хьайбаш ледаделаша.

...Иттеж шу хьалха духхьашха кхъьегама хьалхара гIа боаке- хдаш яр Яха. «Ермоловский» сов- хозе доирка ла балха отгIа ю, ер ахунн йоагIача йола тешам боаш- цаш бIара а хьежа аьлар директо- тора: — Фу болх булургба хьога, хIинца фер ма дий хьо? — Цу тIа берий сад я яц укхаза, совхоз я, совхоз...

Цхьабакъда, директора гIожа тIаьцаран ца а кхъьаш шийчи тIара яла тингаяр Яхас.

— Мегаьл, доиркалла дIазца хье ракьа вейр, IаьхIий ледаде- муьхагIа дIазца со,—аьлар цо,— со фу болхло я хоргIа хьона. Ше тIехьашка эргIоанзара йола хайтачул тIехьагIа цIикзаро цунна бIара а хьежа, заявлени хьал, аьлар директора, ховрда вайна Iа масса дийнаъ катохарг- да фермс.

Иштта хIлар нов. Кадыровай балха яхар. Хьайбашларга дал- хах хIама ца хоьш хинна кхалсар Iьсий кхеде йолаелар. Директо- рана ший хинна кхамъаь каст-ка- та дагалушша хьинре болх бе йолаелар яз. Балха тIера знанеш тоьшаар. Цига цунна новкъостала баьккар кхьана хьайбаш леладе- раш. Хозача дешаца, гIулакхана новкъостал дора цар йола. Хьай- баша юкъера балха керттердар, лоархIам болаш дар кердадоахаш дукха ха ялале Iомаь яьлар Яха ший хьалхара профессе. Хlанз из ха датаехача доккха барлал оал доярках эшиача хана нов- къостала куьг кхоьдда дьава къаьстгамхошта.

— Духьхьала цар еннача балха говаллах, дIаьча хьелирах дIаг!а- дьлъар сона яхь шера 177ц Iаеш цаI юкъера ца доалийташ хьал- кхеде, — йоаx хIанз доркпас.

Яхь шера Кадыровас хьайга къа цхьаъне а ца дуззш дисинар Цун цIи работа Къьхьегамга сийлон книжка тIа дIаизайнр массеххазза районни Совета де- путаталла херача хIинай на- Хlаьта къаьстгана дика толамаш дахарах СССР Лаккехьарча Совета Президиума Указа!га «Знак почета» яха орден елар цунна.

Дика болхло хилараа совгIа коммунистически къьхьегама ударник йолча Яхас хьаьккхар ше хьанаре общественна хIлар а. Депутатаки аттэ доаца гIу- лаккаш ххочачашдарах, къонача хьайбаш леладеранта юкъе кхетама болх леларе тIадилладар комсомольски эзарнаш, тайп- тайпара кхыIола общественни гIулакхаш дар кхочачашце деза- ш.

Наха юкъе дош ала, цар къа- хьегама тIехьа лелаш санна атта ба вынна хетий хьона доирка болх?

— Дlахала, со атта болх лехаш йоаккхига, Хlаьта шуна духхьа- нехьа йиш йьита — аз доктарца хьона, — снхьелар а доацаш юха жоп делар Яхас.

Иштта хилар Яхайх доирка. Байъабар аьлча, атта да- а дIаьар доахаяна гIулакх. дe. Яхийна хьалха хийттаяча чоалхаиегIа лар дерригга. — Хlаьта а къаькнан- зар. яз. Хьалха латтача доир- йола доярка а хинча дIотт из. Из дар 1968 шера. Цу хана дика гонзача доярка цIи республика хьалха латтача дояркай спнска тIера дIаллап.

Дерригга деррига дуз, йоа- хар цунах цIхьаьгоача. «Из дан керттердар, керттердар къа- хьегам безаш из хIлар дац, йоаххар доярка лоьхIарца. Пар- тей правительства решенеи ва- харе чакхйоахача, юрта боахам зайбча Кадырова Яха хьинарера къьсамиз болга кхетадиъ совхо- за къьхьегамхоша.

Яхийна цIакхха диилаш парте райкоме шийна партийни билет доина де. Цу хана денз партена хьалхашца шийна доакха деспар- тIадисалата лоархI по. Цудухьа дерригга хьинар айдаь къаьстгаш доярках.

Хlанз «Ермоловский» совхоза къьхьегагIа цIерий-товарна ферме къьхьегаш я Кlаьрова. Ферма партгруппорг ше дIаларга хьежжа хьайбаш ледаделаргIа юкъе бож- ка кхетама болх лелабу цо. Тlехьхьарча массехк шера районна дикагIкола ферма йо- лаш хьайбогIа цIаьлар. Ферма коллективе божка толам а боак- хаш цхоачашпе пятилетка пол- лагIча шера план. Хlара беттача IаттагIара хьокхаяна 2712 килограмм шура яьккхар соадил. Хlаьта Кадыровас ше 3890 кило- грамм шура а яьккха районе хьалхара моттиг яьккхар.

— Доаккъар шортта хIаденладар аьина масса хана толаш боак- кхалдурбан, — йоаx Кадырова Яхас, — нах-нагахьа иштта а ниЙслу: доаклар доагIачул сов- гIа дIателаше а тIехьатан шу- ра. Кхий цу дIачувьяьча хьай- бай когашта кIал дуккха доаккъар уллаш бIаргаго йиш я. МалаагIа- ча продуктивностага дог доха дика йиш я тIаккха?

Хьайбаш шоашта дIадилла доахъаьр деррига дуз-дъьл дьа- жан цIыхьйола доярках, Хlаьта Кадыровас ше даьн тIехьожам лоаттабу хьайбаш шоашта йоа- тIаш йола доаккъара рацион яара. Кlезиг-кlезиг тедаш из ер- ригга юийт цо.

Дика къаьстг Кадыровас пятилетка кхоалагIча, хоадамбеча ше- ра. Уж шера хьалхара кварта лаш дика доярка тIехьхочачашъыйл цо. Иштта дика толамаш доак уьх деношка а. Цунгара масал эцаш къьстг дояркана Н. Джам- булатова, Н. Насухановас, К. Шоиповас, В. Калашниковас. иштта кхыбарана. КарагIалънача- чох ххочам ца беш даьн хьай- бай доаккъай хьалха латта опыт Iомаеш цIий говзал шаърьо Кадыровас.

Дукха ха йоацаш хиннача «Ермоловский» совхоза къьхьега- мхой хоржамашта хьалхарча собране массене цхьа барт а бе- лаш хьалха латта доярка Кадыро- ва Яха районни Совета де- путаталла харжа кандидаталла оттайир.

В. МАТИЕВ.
СУРТА ТIА: Кадырова Яха.
Автора сурт.

ОАХА КЪОАБАЛ А Ю, ХЬАЛ А ЛОАЦ

И. БРЕЖНЕВГА ФРГ ГРАЖДАНАША ДАХКИЙТА К АЬХАТАШ

КПСС ЦК Генеральни секре- тарь Л. И. Брежнев ФРГ-е ваха волча хана цун цIерагIа хIара деанна дуккха ях письмош, моар- шалаш, телеграмаш тIаьхьа а Бон- нерча советски посольстве ухаш латт. Уж письмош кхуьхьит бе-бе хIманан профессеи йолаш болча наха, социальни хьалаш тайп-тайпара долаш болча наьха виканалца. Цхьалхзн хIилла йоацашца яздаь- ча цу документаша цIаьжа а кхы цIаьжа а хьалхоь, шинна а пан- чахьалкхенна юкъера гIулакхан къоастадара политика ФРГ-е ба- хача дуккхача наха «Iогтгlа хьал- лоацаш, внзитах, Бонне хIиннача переговорни цига кхуггаш яздаь- соглашенеи хьахIиннарий мах нийса беш хилар. Машарга, кхе- рамзаенга, цIьана гIулакхан ле- ладарга болдча новкъа гIолла пан-чахьалкхенна юкъера гIу- лакхашка керлачунгахьа гола то- хар къоабалдеп хилараг, цар тIаьхьабIаьнга советски халкъанара, КПСС ЦК Генеральни секретарь- цара пюай дика уйла. Масала, Рейнштадтера гIулакхерча сага Горбер Р. Этгольъа советски халкъага даьрзла яьлу:

«Ад лелар ду шуга, согара бар- кьал а дика мел долча хIамашца аз ше лаьцьала аувцаш хилар а КПСС ЦК Генеральни секретарга дIаалар.

Со ХДС чле ле, хIаьта а це- пачча дог тIара дискуссеш е кийча ва со. Чоагlа бохам бу сона сай парте политика. Гоноднни Брежневан дог тийша хила меггарга: цхьаъна кхоьга хетадала тарту- чул дукхха а дагалъа доттагIий ба цуй Малхбузен Германе.

Этгара цIенагIа йола доттагIа- ла уйлаш я са советски Коммунистически парте кулгалъочунга господинаца Брежневга».

«Са безам ба, — господин Брежнев, — йоаx Гапноверча Ал- фред Телле телеграмма тIа, — Хьо безамен дог цIенеи хиларах со Хьоно раьза тIаьар дIахайта. Духха гаьма ца доаккхаш юха а вола тхаьниге, шоай халкъара моаршIй а лев».

Хlаьта ер да Франкфурт-на-Майне бахача наьха группа пись- мо:

«Оаха гIалдаха тIайнай КПСС ЦК Генеральни секретара Леонида Брежнева ФРГ яь визит. Из визит — Европе машарга кхерамзе- ли бахьан лоаттабеча — къоабаме керла этап. Москвеи Варшавеи договоращп дарах, Малхбузен Бер- линах йиъ оагIоно Соглашени- ях, ФРГ-н ГДР-н юкъера гIу- лакхий дардех договор дарах дIаIолаенна политика дIаоо де- гIайолаларга гIо ду цо. ДIалаха- ча шера ноябре бухлелеташ дьяъа хоржамех хьахинначе, 1972 шера апреле тха мехка хиннача ду- кхача наха делаьна Московски Варшавски договоращта ратифи- каци яра кампане а духхарIча дьаъье дIалеш машарга кхоккхач кIаьлбарен политика дIаоьхар, хIаьта из политика хьал а лоацъ.

Цох лаьца йоаx город Мерцг- герча ткъьа барх! дIамсагои йоIон:

«Оаха гIаддаха тIайнай КПСС ЦК Генеральни секретара Леонида Брежнева ФРГ яь визит. Тхо зе- гоидало йолаш да по Федерал- ни канцлерца Брандтица аьлча пе- реговораша Европе машар хиларг- тарен цхьана гIулакхаш лелада- рена пьюъ тIа керлачу прогрессара кхачара гIо дерг хилара. Тхо тайп-тайпара политически уйлаш лелаеш да, хIаьта а СССР-н ФРГ-н юкъе экономически, техни- чески культурни гIулакхаш ле- ладаеш чIоагIара тIеъьа да, хIаьта иштта шинна а паччахьал- кхенна юкъе машар отношеиеш хилара тIеъьа да».

«Машар доттагIий» яхача Нижне-Саксонски организаце чеи- ний коллективни письмо тIа КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежневга ФРГ яьккха внзита мах бу Iальмате бокхха лоар- хIам бола гIулакх из хилара тар- га. «Леонид Брежневга моаршIал хоатташ, — йоаx цу послане тIа, — оаха моаршIал хоат лер- расIеи массазен халкъаьнга юкъе машар чIоагIбарен къаьгам- бола бохам бац. Цу хьалха ша- паччахьалкхен анкарга. Цу визи- то Федеративни Республика дук- кхача нехьа деганга тешам-бесабу дуиеп халкъаьнга юкъера кхоккхаш дика а кIаьлбара гIа боаккхарг хилараш.

«Машарга хьа барий болама» Шлезвиг-Гольштейн лаьтта орга- низаце членаша Киль яхача горо- дера яьду:

«Оаха чIоагIа гIулакхаш тIайнай тха мехка КПСС ЦК Гене- ральни секретара Леонида Брежнева яь визит. Оаха цу визитах лоархI тайп-тайпара общественни строй йочча паччахьалкхенна- юкъера машарга цхьана дахара принципаш чакхйоахаш хилара долда тешам.

Тхо тешаш да Леонида Брежне- ва визитоп Европе керзамзен, герз дIалаккхара, цхьана гIулга- шан лелаеш дахарехьа дIадо- гIа боаккхаро дIа цхьана дIадо- ладаь хилараг. Тхо чIоагIа ловш да СССР-н ФРГ-н юкъе чIоагIа- ча доттагIаеи отношенеш оттар.

Хьа а дукхха тIамо дIалада- де йиш я ФРГ бахача наха Л. И. Брежнева визит дерригга де- гIара тIайнай цхьана а пач- чахьалкхенна юкъера отношенеш лерг!а, лара тIеберзабаь имъ чIоагIа кхоьбалбеш, цо отноше- неш, йиш пайдане цхьана гIу- лакхаш лелаеш дIадо деIадоа- лазерг хилараш Европе деррига- на дуиен тIеи машар чIоагIбарен кхерамзе хилийтарех гIулакха аьтур бар хилараш цоаш де- гонзало йолаш болча къаьгаIташ зола.

(ТАСС).

Яхь лерттIа вIаштIехьъяьккхача...

Паччахьалхене хьалхашка доккха дехьар тIаденар пятилетка шолларгIа шера карабулакски бурув деттарашта. Плани 31 этар мерт йолаш 12850 метр мара бурув тоха карарIадаларар царна, ненга яьча, шера хадлан 40,4 процент кхоьмашIар. Из кхоьчаш ца еш йисара дукха объективни а субъективни а бахьанаш доьх бурув деттарашка. Царех кертерадар да ала йиш я материальни - техническа лаьцна во еш хилар. Из ба-кхьан долаш болх ца бен датташ дукха хI йоаIар бурув деттарашка. Иштта доха хьала тIа бар автотранспорта бу болх а, бурув тохара хана нийсъеш хиннача тайпанарча халонашта духьала кхоьсам доаттабе бийзар, иштта кхыдола кхоачамбоаьпарах нийсделлар.

Хьаьта а дIадаха шу чакхдолаш хиннача партийн собране шоай бсахьах нийсденна кхоачамбоапарах а белгалдаьхьар коммунистана. Этгара хьалха цар белгалдаьккхар тIулакг по эсала леладарах, дикагIа йолча бурув-дештарий бригадаш, сменаш, кхьаьт-кьаьстача производственни коллективаш хьалха латта опыт Iомаярн из массанашка бал-кха кхьеж йоаржарн дош тесса дитарах.

Бурув деттара балхий управлени-ца бIарча хьаьнгIача хьалха кхоачаш ца еш йисаяе а дукхаха производственни участкаша, кхаь бурув деттача бригадашца толамша кхоачаийр шоай планаш, Хьаьта маьхьар В. Буянев керте дIатта бурув деттара бригада дIадахача шера итогеч «Грозненфть» объединене дикагIар я дьина белгалдьяьккхай.

Партийн собране массане а ихьа барт а болаш сошан тIайцар тIехьаюсачара шоай коллектин хьалха датташа предприятей коллективашта ю кхьеьгIгIа, КПСС цIК, СССР Министрий Со-вета, ВЦСПС, ВЛКСМ цIК «1973 шера хьалха боахама план хапал. Хьалха кхоачашпара промышленно-сой бурув деттачоь В. Селезнова, «Дикагlа йолча слесарь» яха цIи — № 76 йолча буровой слесарь Х. К. Кадиева, № 47 йолча буровой слесарь К. С. Федотова. Управление дикагIа йолча токарь ва яьнна белгалдаьъь Л. И. Иванов, электромонтер В. К. Кужа, сварщик Я. М. Аксенов, яьшка юхьар Х. Гандалоев, лаборантка И. К. Окроева.

Социалистически яхь лелача хьа-на Карабулакски бурув деттара болхий управление шерлуш тIехьа-ваьккхача «Коммунистически къаьхьегама боллам. Бурув деттарий коллективе «Коммунистически къаьхьегама кхоачашъеш яха цIи ешнай управление 290 дикагIа йолча бригадашца инженерно - техническа болхлошта. «Коммунистически къаьхьегама коллектив» яха цIи кхаь бурув деттара бригадаштен шин производственни участкаштен ешнай. Царна юкъе я мастеваш М. Ф. Трусов, А. С. Хохлов, В. В. Буняев керте латта бригадаш. ХIанна из цIи ела кIийчьий мастераш Д. И. Тонкогубов а, Ф. Д. Гайворонский керте латта бригадаш.

Социалистически яхь леламе иштта йоккха терко ю болхлой профессионалыи гонаха лакхара деша а. Хьала а тIехьа-ваьккхаш Iомаеча, коммунистически къаьхьегама школашка дешаш ва 280 болабо. Уьк шера дуухьашка управление вIаштIехьа-ваьккхаш социалистаин мастерийн техническа дешар. Цу керрине новкъостад ду хьала латта опыт шеграIа йоаржае.

Управление рационализаторашца лоарIаме болх бу хIанна кхоачаш баран хьурмат даран тIехьа. Уьк шерл цар декхараш тIайнад рационализаторски предложенеш балха юкъаболадаза чотах 350 эзар сом пайда бе.

Ерригсоюзни яхьа юкъеъяха Карабулакски бурувдеттара балхий управление куьйгалле хоалдибуна шера заданеш хана хьалха хьоачашъе.

А. ПЕНЬКОВ,
КПСС обкома инструктор.

Котбьянараша яла лаьрхIад ши байракни цаI карара-кара юьла ышнеле. Байракаш тед бетта, квартала балха итогаш дикагIа йолча бурув деттара бригада, хIаьта вымпел — инженерно-технически болхлошта квартолах балча балха итогех. Цуя совгIа хIара бетта социалистически яхьа лелама бооллетеиаш арахеч группомо. Цу тIа дувл хьалха латтача коллективай балхах лаьца. Иштта «Иштlехьъяьккхача яхьо дика новкъостад ду бурув деттара бригадай болх дикагIа лелийтара. Царна юкъе шерра хьоьсам бьаржаб «Дика1а йолча бурув деттара бригада» аьана йоазув тIадола карара-кара юьла Цо байракх яхьаьккхача. Из байракх хIанз бохьо а йолаш делаш скважинна яккхара заданеш цолца тIехьаьккхьаьнь мастера Д. И. Тонкогубова бригада чIанаша.

Хьаьта кварталах бахьа балха итогех телаш йолча карара-кара юьла Цо байракх «Грозефть» объединене дикагIа лерттIан хIинца мастер В. В. Буняев керте датташа бурув деттара бригадаш хьалха яьнача мастер Ф. Д. Гайворонский керте латташ бурув деттача бригадаца я. Цхьатара йолча предприятешта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латт карабулакски бурув деттара-ран, уж дукха хьалхабаьнаб кочубеевцаьли октябрцаьли.

Бурувдеттара бригадашца а ер-ригача управлене а дикагIа йолча бурув деттара смена е яхьта яха цIи яккхара яра яьржай. Цу массои яхье хьалхе йоаз Гайворонске бригадана юкъеъоагIача Х. В. Туаева, С. М. Джабраилова, № 77 йолча буровой мастер В. В. Буняев керте латтача бригада, А. Х. Гомкратиева, № 76 йолча буровой мастер М. Ф. Трусов керте латтача бригада, А. С. Селемяева, В. И. Зорина, шишта кхыболча бурув деттарий вахташа.

Иштта дукккача дахьке бахха оьсарде лакхъяра аьттув боллийт бурув деттара балхий управление чакхдоаьча «профессех дикагIаар» яха цIи яккхара духьа яьржача яхьо а. Цига бахьа лоацын управлене гIолла 300 совгIа саг ва. IгIа маI тIехьоьвгIача «Коммунистически къаьхьегама» яха цIи ешнай управление 290 дикагIа балча болхлошта. «Коммунистически къаьхьегама коллектив» яха цIи кхаь бурув деттара бригадашца дешнаш тIайнад рационализаторски предложенеш балха юкъеъоладаза а, балха балхах карарIадьяьнар.

Ерригсоюзни яхьа юкъе а бахьа партийни бюром профсоюзий группово комитети бурув деттара балха прогрессивни методаш формаш юкъеъхьаьа йолаелар. Этгара хьалха цар терко йир хIара ра коллективо шийна кхоачашдуруьгIаца социалистически къаьхараш оттадаь тIаьнара леша. Бригадашта, сменаша, шин инженерно - технологически службаша юкъе социалистически яхьа йоаржажарх договораш оттадаь. Хьаьта Карабулакски бурув деттара коллектив ешна IIайпаьча социалистически яхье яьнний «Дагчеф'ть» объединене Кочубеевски бурув деттара бIдхий управленецеи «Грознефть» объединене Октябрьски бурув деттара управленецеи. Шолйла яхье балара договораш оттадаь цар. Социалистически яхьа деламаи договораш кхоачашпарах даьм тIаъхьаж доаттабу, хIара бетта яхьа итогаш ю групповой комитето.

УЛЬЯНОВСКИ ОБЛАСТЬ. Кердача модификацеч йолча масс се метте гIолла лелача УАЗ-469 яхача легковой автомобила межведомственни токкамаш дыь дашпад. Машина вариант медицинский болллоша дьяьа заказагIа къаьстта юрташкарча скори помощца лаьрхIа Ульяновски автозавода конструкторааша кIийчьий.

Юртарча «скоре» салона чу оттаьяй унаховча сихха новкъостад дара вша приборашн апнараташ. Цига къоастаьяй унахо тIаьуда носилка оттаргIолеп из воалаеш воагIаноа лаьрхIан мотт-тигаш.

УАЗ-469 БГ яха автомашина массанаьха гIолла дика лелаелин балха тешамеи хилар бахьан долаш шийна нийсса кхы цхьаьха воацца медикай гIоноча а хинна дIаоттарьяь.

Уьк шера этгара хьалхара промышленни парти ораьеца-рьяь Ульяновски заводе юртарча кор-дача «скоре».

СУРТА ТIА: ушаI-йолеп лаьр-хьап доацеи мотгиган новкъа ца УАЗ-469БГ яхача массанаьха гIолла лелалуча машинаца.

Ю. БЕЛОЗЕРОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ПРОФЕССИ ХАРЖАРА

Уьк дешашка ВЛКСМ Сунженски райкомен Карабулакски бурув тохара балхий управленеи коллективан наставничествIа Сунженски районе 10 классерча пи-шархошца профессин хоржаргIоца гIулакех дешнаш. «Электроник» яхьаьккхар. Цу дийнахь Карабулакски бурув тохара балхий управленеи дешнаш доаг дог Неделинин 1-ма бIе хьалхарчу. Ер-ригача 10 сахьтехь кхечара, ма чакхдоаьккхай балха кхечарой балхахарца хьалхе-тIайнарча. Тайп-тайпарча ткъаьех болу мехкарийн кегийнахь гулбе-лар бурув тохара балхий управленеи цIеча уголоке. Кхечарошта кхъьсаргма кхетам балара Карабулакски бурув тохара балхий управленеи парткома секретара А. Н. Ткачева, ВЛКСМ Сунженски районна хьаькхача секретара В. М. Чекунова дахьа къмальгIа ерриге уйла тIаяхийта делийгIар цар.

Цуьл тIехьагIа производства доаьхьоша лоацца характеристи-ка а душ мехкарча халкъа боахаме цар боарамах, геологий профессех хилар.

Межкаьхьта тоххарий технологех, бурув тохара балхан чакхдоахача хьоьзам па хьалхIаран кхерам ца хьалхIаран де дешнех къаьстта, из дешлургIо-ваш масал дилелаш, пилотаж тIаьхьенга уж эшнаш де дешреха дитнар.

Цуьл тIехьагIа дешарой балха хилар бурвеойш йолча, бурув тохара балхий управленеи тайп-тайпарча обменаташ. Дешархой мотт-ца хилар № 147 йолча буровой йолча, цига бурув деттача мастера Д. И. Тонкогубова дийцар царна скважинах лаьца, скважи-наш йоаьхьан деи долча балхаш тIадовзийтар, кхыллола балхан мишта ду хьаьхьекхар. Из гIулакх тIеатIа дешаделар царна.

Объектанка хинна пIабаьхьа-ний тIехьагIа юкъа а вIаштIехьийтар уж управлене цIена уголоке. Цига пIаьхьа а профессех дийнах специалистаца.

Иштта дика чакхдолаш профессех харжара дола ди. Цох бокъа пайда баргхIарах дог тийша а ба уж.

А. БАКАЛЮК.

ХIАРА ДИЙНАХЬ 45 ЭЗАР...

Магlалбика района промышленни предприятеташ юкъе хьалха латтачарех я укх шера Ачалукски минеральни вин дена завода коллектив. Цига биттг дIабахийтар по укх шера пIаьхьарчеи планни тIаьнца социалистически декларации тIехькоачаш па деш. ИйслагIа пятилетка хьалхарча. хоадам-бена шера план хIинца хьалха хоачамбоапарах ваьжача социалистически яхье хьалха латт мастер Булгучева Асинат, бригадир Цороева Мраьлгаза, браковщица Цаьпаева ПацIимат, тарин цеха болхлой Кодзоева Райсхан, Бахмурзаев Либихан, кIыбабаш. Царех хIарене сменни нормаш шолгIа йоаг хоатта бокъонаш 115—126 процент кхоачашбо. Тоьал ха я цар тIабоагIача бетта чотаяй къьхьега. ХIара дийнахь цар кулгаита юкъе гIолла чакхдоаг 45 эзар минеральни дай чудола шу-ша.

Д. КОРТОЕВ.

МАССАВАР РАЬЗА А ВОЛАШ

Карабулакерча химически реагентий завода болхлой юкъара со-брани хилар. Коллективе идейно-политически интернационалыни кхетам балара деккхарех дашца доклад йир завода директора М. Ф. Евдошенкос. Из докладе тех-ника тIа йолчу дадийгIар доклада-да собране цIинираша. Пренеш-ка кIамаьл дашца болхлошца гу-чадахьар хоачамбоапарах: бе-беззача беса кIетам балара болх ца белга, пенгазеташ ю арадуьлийта, кIыдараш.

КПСС обкома Хча пленуме IIалеччча беса завода коллектива юкъе нийсъеш доза кхоачамбоапараш лоацъача хинна тIадаха оттагIор собране.

Цоаг Iайпа декларации толамша кхоачашдерзкIарах КПСС обкомаа тешам белар хиннача реагентий завода бергIача болхлоша.

И. СИНЧИКОВ.

КЪОНАЧА ДОЯРКАЙ ТОЛАМ

Ачхой-Мартанан района «Ле-зионовский» совхоза ВаларгатIар-ча отделене шурий-товарни фермс хьинаре къаьстгаи бо доярка шижрий Майбековагlар Наталин Зурра. Дика Iулда ух бIашта бийжарша. Цудухьа дика толамаш дахьа карарIадоал парпа.

Цхьолагlча квартале планагIа тIара Iаттагара 324 килограмм шура яккха еаш ю Наталя. ХIаьта хIара Iаттатара цо яьккхар 497 килограмм.

Планангга 279 килограмм яккха еаш ю Зурра. Кло бIаьк кIоанкъе-тьем бархI килограмм яккха «мара-гIадьалар кIоанча доягкача.

З. АЛДАНОВ.

ДЕГА ДЕЗА ГIУЛАКС

Итт шу совгIа хI я Шидова Елена тха школе хIинк ыкхаш йола. Массе хинн творчески, кер-дадар лелаш, къаьхьегамара бе-зам сообулаш, цIий дего хьийха професси ди тIехь дуккагIа еза-луш хьайоагIа Елена. Ше. хьехача дешархой знанеш кIоарга хIинйтар духь тенгара-денга керла формаши методаши лех по, хIаьта из бахьан, дуккагIча хьажье, эй а денпад лелаеаш ух кхуьш хилар. Цунца дувзаелена да цхьан классе шоалгIача шера чубусарап па хилар, дешархой знанеш чоагIа хилар.

Еленай дешархоша хI а хов дена а деза хIин, Цудухьа школе деша багIача хана дена шолг Iомаеча, коммунистически къаьхьегама школашка дешаш ва 280 болабо. Уьк шера дуухьашка управление вIаштIехьа-ваьккхаш социалистаин мастерийн техническа дешар. Цу керрине новкъостад ду хьала латта опыт шеграIа йоаржае.

Управление рационализаторашца лоарIаме болх бу хIанна кхоачаш баран хьурмат даран тIехьа. Уьк шерл цар декхараш тIайнад рационализаторски предложенеш балха юкъеъоладаза чотах 350 эзар сом пайда бе.

Ерригсоюзни яхьа юкъеъяха Карабулакски бурувдеттара балхий управление куьйгалле хоалдибуна шера заданеш хана хьалха хьоачашъе.

А. ПЕНЬКОВ,
КПСС обкома инструктор.

Шеран дIаух. Бакъба, лагара далаш школа шIаршашкара ара-бамийчарча школа хьекханчоь шийна хьийха дунен бакъдар. Иниз долаш ба уж шоай вахаре бекъьонце йолча хьехархочуна шIаьгIкIеттера.

Еленай теоретически болха кхыл-та гуш ба ши ниъкъ цаI — цо-лалдаш шиЙ квалификаци кIор, шоллагIбар — цунга хьежжа, классен класс боаданна балха ца-ьхьегIарздоаца гIулакех да из. хIаьта, кхьаьстта, хоатшкара хьа-лашка диллача, муттаровча хь-хархочоа. Из деорига а шийпо доаш я Елена Исаевна.

Дукха ха йоаццын, ше дийша-чча школе ера хIана Красно-дарски политехнически института химико - технологически факультете дешаш доза Бродацкая Та-тьяна. Шакхца а биллан цуьна ший школа, шийна хIинк хьийх хьехархо. ПицдургIан чи кхы-чарна я. хIана яьлча, шиЙ берригга дег чоагIа бетта, хьаьжжал, зайнеш нарт дIа а луш уж кон-муниствски кхетама баха а кхаьъкъта а Iомабу ю.

— ШиЙ урокашка Елена Исаевнас хьийхар массага дага латт сона, — йоаг Татьянас. — Зам-магага кIога кодбочка чу хулаш хинна реакцеш, химически явлени дIаялаш духьларца. Цу хана ха бесам бар цу чу хулар фут, сакъерзам сообулар. Цига кIоарлорлора...

Шеран дIаух. Бакъба, лагара далаш школа шIаршашкара ара-бамийчарча школа хьекханчоь шийна хьийха дунен бакъдар. Иниз долаш ба уж шоай вахаре йоацца хьаллаларахь ког Портотла еш хинаечи шоай Iомаерча рских советски социалистически республикай конституцеи сихха кIийдара.

1922 шера хинича СССР Совет-тай Г съезде хьежжаккхаз совет-скн республикеи цIьа союзни паччахьалкхе — Советски Социалистически Республикай Союз хьаелла. Из лелнпски къмай по-литически а дипломатически реше-ршка цхьана гIулакхан лелаеаре-ш политикана карагIзьяна сай-ахьь - донкха тIама.

Советски республикай — СССР, УССР, БССР, ЗСФСР цхьаьнгIа лоацъа хоачашъ а деш СССР Советий I съезде 1922 шера 30 декабре IIаййар истори-чески документаш — СССР хьаь-рах йола Декларацин Договора. Из собрете Советски Iаьлало — болхлойн ахархойн Iаьлало дахь-кхача хьалхарча пхе шера бакъа-дика итог а хинна дIаоттар. ТIа-тIайнарча пхе колонашца кхерам хинна-бале а. Советски Iаьлало революцеца шиЙ моттиг доаттаяь на Iеш, дукха хьамаш дахача бай мехкара берригга къьхьегамой пиз болча сIарчача пхьаь Советски Союзе кхота а бьр. Хьаьта СССР хьаьь ши шу дайьначуьл тIехьагIа, СССР Сове-тий II съезде боьъонца «Iоагlдар этгара хьалхара СССР Конститу-ци цхьатарра боьъонца йолча хьалхий шоай лоIамеча союза ле-нински принципаш дарде а хIанн. 1924 шера СССР Конституцеи тухе лерригга къьхьегамчоьша дIахьедехар къамий доь пролетарски интернационализман цхьатарра бо-хьонца йолча къамаша аIхха цхьана гIулакхан лелаеарен дар-да тIа къоастадара образец.

Из СССР Конституци а цун дарца тIа тIаийца союзни республикай Конституци а бIаьнарча IIалеччча хьалхе хьаьжа бохам кхъметтаотгабара декларан толаме кхоачашдар хьаьжа промышленности социалистически индустриализаци ерга хоза боахама коллективаши ярца ярца, формаеча къмай чулоацамагIа социалистически йолча советски культура дергIалдар духьа доаттабача кхоьсаме.

СССР Конституци тIаийначул тIехьагIа дIадаччча 12 шера Коммунистически парте кулгалдеи хиннача советски халкъо доккхий толамаш дахьад социалнзм кхыл-кхар духьа доаттабеча кхоьсаме.

Хьалхарча пхе шера планаш то-ламе кхоачашъар бахьан долаш социалистически уклад дуцилара йоацца меттера а хинна дIаот-тар мехка халкъа боахаме.

Советски общество экономиче-ски новаторски структурареи юкъе овлангара хувцаман хиннгд го-ролеи юртан социалистически бох-ама формаш котьлар бахьан долаш.

Советски Союзе боkъонца бахьар-дар а хинна дIаоттар хIинаса юртбоаш. Мерседи Энгельсен IIлиан наьхьада хьахьекхоч а хIаьта хьалхара план В. И. Ленина массе оагIорхьара от-тагIу а йола социализм.

Из дар советски халкъа карагIа даьнна дерригдуьнеи - историчес-ки хIама.

1924 шерачул Конституци юр-дана исторически хьалапка, кхы-метте луьна юкъехьуьлан хинна цIьаьлоа хуцамаш тевкалгIча а, хьаьхьокхаган социалнзм котьла-не хьалхарча советски классаи дIахьари бахьан долаш советски об-ществаи экономикен классови структурени хинна овлангара сдви-гаш.

Цо тIагIортадаь хьалхашка оттадоа СССР керда Конститу-ци кIийчьеи юкъеъоладаларен дехар Хьалкагlа а самна, керда Конституци оттадина заер ца хи-лар хьалхаьъяьккхар Коммунисти-чески партн яр.

Конституци проект кIийчьяна из юкъара бепи хинна берригга

«СЕРДАЛО»

2-гIа оагI. 3д май, 1973 шу.

СОВЕТСКИ КОНСТИТУЦИИ

«Советски Социалистически Республикай Союза новалтъе итт шу дизара хьаьчъа» ше яьча доклада тIа КПСС ЦК Генерален секретара Л. И. Брежнева къьстта белгалдьяьккхар, «Уьк гаргIагача хана вай ъоастадаре-дача Советска Союз дIахо дегIа-йоалаяра доккхийча денпаеч наI

СССР Конституцеи доала лош» хи-лар.

Конституци тIаънар массаза а хиннад Советски паччахьалкхеч социалистически демократи дегIа-йоалаяра боккхача лоарIаме. Из-нхьа бахьан доацаш дац. Керттера-на закон долча Конституце хьа а оттаяь, чIоагI а ер-ача общество социально - экономически структурани политически организацеи лардаш. Цу тIа законагIа чIоагIчо Советски паччахьалкхеи общественни паччахьалкхеи ус-тройства керттера принципашца, паччахьалкхеи аппарата структу-реи из вIаштIехьоллиеи, СССР граждании керттера бокъонашца декларацин. Советски законаш-тельство дегIадерза юридически ларда и Конституци, советски пра-ва лоархIамеIара хьаст ба из.

Советски паччахьалкхе дегIа-йоалаяча, социалистически демократи йоаржажача тIа-тIа лакхлуш дола лагIа хинад хIара Советски Конституци. Из лоа-леш, хьахьокх дерриге советски конституцеш оттадареи тIаънар-цеи юкъаенна йолча исторически событеша.

Царех этгара хьалхардар дар Октябрь хьакхеллача паччахьал-кхеи диктатура хьакхилар закона-ца чIоагIдь дола 1918 шерара РСФСР Конституци.

Конституце хьисапаш оьлангара денз хийца хила деза дар. Гергара лика кхоастадача, муттаре-рча болхлоцен ахархоцен кхе-таергIойла формехьа Октябрь хьа-кхеллача кердача общественни строй лардаш чоагIхе, кхаьъкъта-гача адамашта дагадьаьккхарш кхоачашде деза дар иI.

Халонаш мел дукха хинналге а, В. И. Ленина ше куьлал а деш, довацача хана хьадаь цу тайпа-на конституци.

1918 шера 10 июле хинача Со-ветий V Ерригросийски съезда-ш тIехьарча заседанс массара раза а волаш чоагIдаь РСФСР этгара хьалхара Конституци. Из конституци сатем латтача кабинеташка яьдьйад, юристаша дагалъ-ташка отталлаш, из хьаччнчал мутIаерча халкъа революционни дашца, творчески опытера челесоан вIашлуьледенн дегIа-хьара деламорз.

Оьлангара денз хийца хила деза дар. Октябрь хьакхеллача паччахьалкхеи диктатура хьакхилар закона-ца чIоагIдь дола Керттерча зако-на ур чIоагIлаьа социалистически революцеца карагIдийна сийлах-докхкий хIамаш, пролетариата диктатурах, болхлой классеи къа-хьегача ахархойн цхьоагIоиах, къмай цхьатарраргча бокъонех, пролетарски интернационализмах йола Коммунистически парте про-граммни положенеш.

1918 шерарча РСФСР Конститу-це Советий ерриге система йсагIача тайпара чIоагI а бар, цхьа кога тIа а яьккхар, законаш-кIьхьегамашота, дукха а духьа-га долча адамашта йолча демо-крате принципаш.

«Советски Конституце луш дар, — яьхьад В. И. Ленина, — цхьа-ьана паччахьалкхена 2000 шера лаьца металаш». Кхиметтел ду массеех дешо а къьста хьаьхьок Советски Конституце йоаргга де-кократизм, къьхьегама адамашта йола цун бокъха доарIзам.

Дуьен тIа бIарча па яйлаеа тайпара йола Советски Конститу-це логгонтет духььона къаст сеаех латт аьчча, из латт Iаьлал шоай бе деллачеи керда социали-стически общество хьалье бIубеи-на Iаблолбелинаеи болхлоцен ахархоцен долча дуккхача алла-мантта карагIдийнарапан пар долаеи по законина хьагойтан чIоагIлаьа хиларе.

Конституци тIаънарча, В. И. Ленина къьстта, паччахьалкхе хьалъара аттагIа йола ха болаелар. Конституце керттера положе-ни дегIа а йоалаеи, дукха ха еладелъа хоапеча арайьяьл тайп-тайпарча положенеши кодексеи, тIайлаер эшнаш дола инструкцеи наказаши.

Советски паччахьалкхеи лаъ-ахерча органаша массе тайпара дешна бечаа законодательни балха чIоагIча лард а хинна дIаоттар Конституци.

Коммунистически парте, В. И. Ленина къьстта уйла тIаънатгай конституцеинни положенеи лерра-ча ахчанкIалъяра, социалистически законность йиъзаь чакхъяьккхара.

1918 шерара РСФСР Конститу-ци тIаънарч дуттуе бакъкхар хьаъса хинчча Российски империе къмай бIистошка хьаънначеи РСФСР межарашка йолча цхьоа-

ДОАКЪАР ШОРТТА ХУРГДА

Тта совхоз дуаха лаьрхIа хьайбаш хьоабаш я. Доккхийг бехткъахмоь лоькъаргIа тIа пятилетка кхоалгIа, хоалгмбеча шера тIа доаккъа. Шолгаг шера тIа 820 тонн йолча социалистически декъаргIа 850 тонн дуьх тIекхетийта дезаш да тхо хьайбашта, иззал паччахьалкхенга доаха а деза.

Шоашта хьалхаша латта дежкарш кхоачашдара торо йолаш ба совхозе боллхой. Иштта, ер шу долладуьл 2400 доахани 1300 хьаккарчи яр совхозе дуьхь кхоабаш.

Церех 400 хьайба дуьхь лаьрхIа паччахьалкхенга дIаделарг оьха хьалхарчи кварталех. Белгалдаккха доагIа цу хьайбаех 85 процент тIекхиха тоаделнеи юкъераш деза, 350 килограммал лохаргIа доашши хиннагIа.

Цу гIулахьо торо цIилиггар совхозага паччахьалкхенга дуьхь дохкара хьалхарча кварталех план 104 процент кхоачашбе. Тlекхоачашкъастъ оаза паччахьалкхенга дуьхь доаккъа ах шера плана а.

Планоа совгIа дIалуьш дале а совхоза экономика айъра пайдаэцаш дош дуьхь, шолгашка сацца из даккхара дIадеддар лаьрхIачул дуккхагIа хуле. Хlаьта дуьхь дарегIа хилийтара доаккъа нокъостаг ду альпийски дьяйленгга. Уьш шера цIа доаккъагIа лаьрхIа лаьрхIача 1800 бежан хургда совхоза. Царех дуккхагIа дараш хIапа дIадинад альпийски дьяIенашка.

Хlара шера дуьхь хIало оа оаха Iалашдеш доаккъар хьайбаш Iанга-на дохара ца тоьшш. Цхьабаккъа, ух шера дика лард еллай совхоза хьайбаш шорта тайп-тайнарча доаккъарашца Iалашдара. Совхоза дIаIоьш йола еррига а культураш доаккъара ткееш я. Хlаьта ух шера реза оаха дIайийнай ялата лаьрхIа 400 гектара сулеи 700 гектара хьажIаш, ялата 2500 гектар гуьрах юь культураш, 300 тектара тIа бакъдерга доаккъара лаьрхIа роюь, 300 гектара тIа йол Iалашъяра люцерна, кхийола культураш. Цу майда тIара плана 2 этар тонн йолча 2,5 этар тонн йол, план 500 тонн йолча 600 тонн сенаж, планагIа йоагIачул совгIа 2 этар тонн силос, план 3,5 этар тонн йолча 5 этар тонн концентрированин доаккъар Iалашде лерхI оаха.

Хlанз дика тIа а яьнца даккхуьй йоагIа доаккъара дIайийна культураш. Совхоза лаьтташка дIайийна культураш уьх шера санна дистен дикен тIаьяьна хинна шу дагадагIан тхоьна, йоах боахаме дуккхача хьаи деиз болх беш болча цаха, специалисташа. Къаьстта дика - тIаьяьнай гурахь йийна культураш, люцерна, кхыйола бакъдаш. Хlара гектара тIара планагIа боагIачул дукккха совгIа хьуькъан баргба уьх культураш дIайийнача кхаикара. Лоаина аьлча, доаккъар Iалашдара шоаш уьх шера лаьрхIар хийцна кхоачашде торо йолаш ба совхоза боллхой. Хlаьта цу тороех бизза пайда бакъхара берригга а терам тIаьяьнайг хьажIаш ба хIапа, доаккъар Iалашде долладаьна хана, совхоза боллхой, специалисташ.

Дlадахаьхеи цул хьалхарчеи шоарашка хIара отделене къаьстъкъаста Iалашдора доаккъар. Из бахьан долаш техника отделенеста юкъе екъа еман хулер. Хlаьта доаккъар Iалашдара план кхоачаш ца йина, тхоно еана техника кхыча отделенена ешначул вогIа ер, тхона кIезигагIа новкъостаг дир, оалиш шоаш далийта гIалат кхиъмарна дIатIадилла гIерташ цах я пIейдера. Цул совгIа хьал хулар совхоза культураш, специалисташа кхаьчаьна дахад Iалашдеча еррига участкашка ихьатарра дика тIаьхьожам доаттабе а. Из бахьан долаш специалисташ, отделенеей кулгалхой шоайла дага а байна доаккъар Iалашдара болх группоой методах дIабахьа барт бир. Цу методах доаккъар Iалашдара еррига а техника цIьан метте болх беш я. Цхьаннахьара болх чакхбаьккхача шоллагIа метте болх доаккъар Iалашдеш бола болхлой. Цу гIудахьо торо хулийт болх дикка сихагIен дикагIен чакхбаккха. Хlана ыьча доаккъар Iалашдеш бола берриге наьх цьан метте дилеро торо хулийт царех ыьаьно мишта - болх бу бIаргагIо, дьяьна гIалат цу сахьате юстарг-дакъха. Масала, моллагIа машин ехача, из ха боь цо ей сиха тоаю техникаца делача спесариша, шиъта сиха юстардоаккъ кхIолоа гIалат а.

Цхьаддаьи боаххо ю совхозе доаккъар Iалашдеш боахкачарна юкъе социалистически яьь лелаяра, цар балаьлаьрга моралын а материальни а безам сообаккъара.

Хlара дийнаьь болх чакхбаьнчул паччахьалкхенга доаккъар Iалашдерина дакъа йолаш ба совхоза беррига а боллхой.

Б. АБАЕВ,
Шалинскин районе «Шалинскинь совхоза директор.

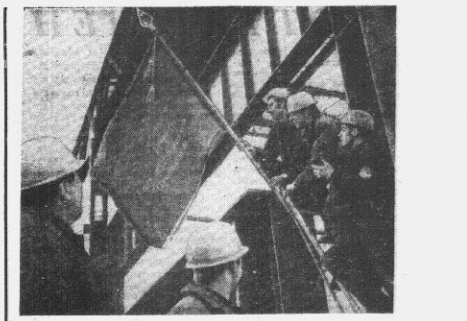

Новолипецки металлургически заводе хьалъеш я мехка йIокхагIойола кислородно - конверторни цех №2. Цун проектни низ — шера бархI миллион тонш болата.

Пlерс хьалбеча мотнига хоарщас ези нархI миллион кубометр деаттан, чу а етта вIашагIойола еза бетонен ашкабетонен ах миллион тонн. 80 этар тонн гаргта тайп - тайнара оборудовани оттаго еза. Конвертория пролете хIараер кхо тонн чухошаш йола йокхха кхо конвертор оттаергIа.

Комплекса хьалхара дергIа болх бе йоалаллийтарца заводе хьалгу болят шоаш дуьхьагIа хургда.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттеха): хьалха латта монтажникаш биггалер В. Бирюков, Н. Климов, О. Мирнушкин, И. Мочалин, Н. Шальнов.

В. Кожевникова сурт.
ТАСС фотохроника.

ЯХЬАХ ДАЬННА БЕРКАТ

Шалински района Куйбышева ыIерагIчь колхоза № 3 йолча шуриЙ-товарни ферма хьайбаш леладелаша тIаделазача шерашка найсъуш хиннга кхоачашбоаш тIа а лаьха дика вIашIелхьадьккхад укх шера хьайбашта Iунал целга. Дlадахаьи шера паччахьалкхенга хьайбай продукташ хIоачамболлаш тIа иа шу тIаьиса деккаш пятилетка кхоалгIа, хоадамбеча шера плаии кхоачашъера доккхий декъаран тIаьяьнай тIара уьх шера.

Уж толамца кхоачашдара шерра социалистически яьь а йоаръяь леладелаша.

1973 шера хьайбай продуктаи алсамъхьар духьа Ерригсоюзни яьь йоаръяьнарах боля партеи правительствап соцам арабалъа Шалинскин района хьайбаш леладелаша кхайкарап дир иу колхоза хьайбаи леладелаша:

Хlьаьта кхайкарап дьяча, яьь дIайолаяьча коллективана, кхычарца нийейча масеи хана хIапа гIуп. Хlаиа ыьча тIехь тIаделгIача хана а кхыча коллективашта масал гойташ кхъьеча зекхаряйна йолаидаь. Из лика кхъеташ а деш уьх шера хьалхарча деношка оьсарле лакха йолаш иш а хьинар а ца кходен къаьхьа болабелар колхоза хьайбаш леладелаша. Доаккъар кхоачамбоаш хиннаделе а лаьца Iаггада лаьхар шер хьайбаш. Ферме болх беча хIара саго хьурмат деш кхоадир доаккъар. Цуъхьа хIапа атта да кхолхолтоита болх бе а толамаш даха я.

Балха тIа а вахаре а шоайла ноькъостаг деш оьсарле кхъьеташ дар. Хьалхаька латта юкъара боахама гIудахьаи дикагIа кхоачашдара вIашкауъз коллектив, тIоагIбу хьайбаш леладелаш дарт.

Уьх шера хьалхарча квартална план толамца тIекххоачашбе ферма, районе хьалхара мотиг йоаккъаш.

ШоллагIча кварталге кхоачашде дезаш кхы а доккхаьта, бехктохме декъаран латт ферма болхлоштге хьалхашка.

Уж декъаран кхоачашдара деррига яиъаш, оарщагIдьяьа ферми коллективо. Хlараие кхоалам бе беллаб. Iаттагара яьккъача пятий цкьа грамм йолш. Пеяккхаи дIалучеи шурца учет шеи-дешитта лелаю. Хlара дийнаьь план 850 килограмм йолча цкьа эзар килограмм совгIа молзаьде а дIалоу ферма.

Иштта лакха къаьхьагна толламаш даха мишта карагIдьяьа ферми хьайбаш леладеларгIа? — аьшпа хаттар дина, колхоза председателе, коммунисте Багаева Хаиида дийнаь:

— Толам баккха аьттув дуйлIа бIьяьнаш дукха да. Хьалха санна доаппаи шиъаре шиъ участкера болх кхетамца вIашIелхьабьяьккхаб, хlаьта доаркашеи экотникаштеи юкъе социалистически яьь долаер моттигIара доаддаш тоздаьл. Хьайбай продукташ дукхагIа яхара хIараиеча тхьаьашка латта декхараш къаьхьа тIаьяьнаш дукхагIа хьекха 3500 тонн сенаж дIаделла баьннаб колхозхой.

Хьалдаиа доаккъара бакъаш хьокъаи деи норманаш дукккха тIехкхоачашъеш. ХьабоагIа сеноконсилкаш тIа болх бу Тарамов Амад, Башаев Саид-Эми, Бегишев Асламбек.

Йол вIашкатокхача оьсаре хьакхоар Ильясов Моасера, Арсанов Муса. Хьалдаиа чарна йол хьатIаува тележкаш тIехьа йолча трактораша.

А. МАГОМЕДОВ.

ДОАКЪАР КИЙЧДЕШ БА

Кхоачамхиллад дийлъяьа догIаш дика дегIайолаяьай Шалинскин района Ленина цIерагIча колхозе доаккъара дIайийнача культурай бакъаш.

Ерригга доаккъара лаьрхIа 210 гектар дIайийнай колхозе.

Доаккъар кийчду лаьрхIа отрс вIашагIьеллай.

Люцерна хьокхаре хиннача дийнаьь день болх беш бу механизатораи. Хlаиаьа 30 гектара тIа ыьа люцерна хьекхай. Укх шера 700 тонн йол Iалашъе лерхI цар. ВIашагIьяьнь дIайийнача ялатеп бобовни культурай 37 гектара лайолийтача дакъа лоацаш хиннаи из. Лиаев Иван Георгиевич хьокъаьогIаиа № 133—135 йолча цеха коллективо даим тIехкхоачашъо производственни задаии. Цу юкъе дизза дакъа лоаи цо а.

СУРТА тIа: вокхагIаола аппаратчик, коммунистически къаьхьегама уздрщик И. Лиаев.

С.ХУГАЕВА сурт.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДОАЛАХЬЕ ЛОРАЕШ ДА ЗАКОН

Социализм хьалъеча ерригача этапашка Советски паччахьалкхен доаръIамегIара дехар хиннад паччахьалкхени общественни доалахье хьуьк лорьеллад.

Масала, паччахьалкхени общественни рухька дукха доаккъарах кхе шеранга пIийтта шеца тIа кхачалца суд ю, цуи доалаъьа мел йола хIамаш дIа а йоахаш, суд текха ваьнначул тIехьагIа бекхтохамеча гIулакха тIа а вохийтаргвоацаш.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча судо паччахьалкхени общественни доалахьара хIамаш лочкъаьрах дола дешаш дувцача хана къаьстта уйла тIаЙохийт уж дешаш эггара хкерамеча эуламех лоархIаш хиъара, цудух социалистически доалахье лечкъаерашца къовсам лоаттабар судебни органий лоархIеме декхар да.

Лечкъоер дола дешаш дувцаи хана терка-ыьа кхуьта лечкъаерашца дара аьттув бола хьалаш къагчадоахиеп. Пареха да: предприятешка, колхозашка, совхозашка паччахьалкхени общественни доалахье лорагIга во вIашIелхьадаккхар, хIаьта цкьаза вIалла лорашеи а ца хилар, материальни ценностий учет иййеца ца лелаяр, во кержа кадраш балхени тIа ахийтар, вIаши гадахари кхайдахчахьара, ревизионни комиссей балхей боахама чухьа доаттабеча тIахьожама кхыча формаи боарам лоха хилар, материальни рухькаш лечкъадараш царех пайда эцаеш тIаЙохама ца хилар е во вIашIелхьабьяьккха хилар.

Вай парте директиваца дехкар оттадУ — мехкара эуламаш кIезигде а дIаЙо йодача хана геттара дIадаха а, хIаьта цу гIулакха лечкъоаш де аьттув хургбоацаш вIашIелхьабьяьккха бена болх. хьекха, хIаьта оаханешни административни полномочеш еррига сседставех пайда ыьа беза.

1972 шера 21 сентябре Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча судо дыша воалаш яккха 10 шу ха техай Духигов ШаIранена къаьстта боккхача боараме паччахьалкхен доалаъьаца ХIамаш лочкъаеча дакъа лацарах. шиЙ балха дехкарца лелаттIа кхоачашъа ца хиларах.

Нохч-ГIалгIай АССР «Советская Россия» яхача винсоюзна поселке Наурски районе №20 йолча боахама товарий тика заведующелла болх беш воалаш Ш. Духигова социалистически доалахье лечкъаерашца эуламе барта а заха, цаи лечкъало хIапа ю, тIекх чу гIолла къаьлгIа ыьхкаш хиннаб.

1970 шера марте цо иЙнай цар лочкъаеъь ена 4243 сома малха «ЗИЛ-130» яхача автомашинашта чаттаю 24 покрышка, хIаьта шиъгарча «Советская Россия» яхача винсоюзхоза ехкай чж а кхидеоа тоатташ а. Ерригга а лаьрхIача Духигова ий а еш, хозмаге гIоалла Йийхкай 13843 сома малха лочкъаьяь кхихьа халхьа доалахьара хIамаш.

Из доаь дувцача хана тоаттаю дешашта йолча Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча суда судебни коллеге гучадьккхад, тика чу гIоалла Духигова воккхай доаь тоьраш цо эуламеча наькъаца цхьанхьаьара ЙИделга а тика чу гIоалла доаххача товарий номенклатурата юкъедоагIан доаннара а Наурски РайПО ипавление председателя Л. М. Исраилозин кептерча бухгалтера А. А. Муртазалиевин-дика-тайна ахлар, цхьаьбакъда, хIапа доалахьара рухька лечкъадераш хьагучабахара хIама дальш шар.

Хьалхагlа дукхаза а цу дакъе социалистически доалахье лечкъаерашца лаьца вальа хиннав Вожжев Виктор Гавриилович. Из шийна хоашшехьа а лечкъораш дарах хьалхагIа суддан ыьа хинна из материально-бехктохамеча балхаш тIа ма чхийтадеа яхаш дола закон толла а деш. гор. Гроэненра ишдлопина фабрика заведующе нов. З. Э. Эдиевин заведующелла хьожазаьа Вожжев.

Цул совгIа, нов. Эрбиевна хайкал Вожжев элкоголик лаьца, ницкбольше алкоголизмана дарда дайтаи ыьхаьга. Хьаьта а Вожжев тийна дIаенай материальни ценностий, 1971 шерагара 1972 шерага кдаччалца № 13 йолча ателье заведующелла болх ше беш Вожжева, шиЙ карарча гIулакхах пайда а эцаш, даим лаччахьалкхен хуьга лечкъадеш хиннав, тийнача балхагIа шиЙ кисл лайкад барахьаш дарах граждански кара хьийлаъь ацча. Цу тайпнара, ше болх беш яькхача ну юкъагIа Вожжева дпаъь 4215 сом паччахьалкхен ахчеи 452 сом граждаиний ахчеи. Хьаьта 1972 шера апреле ахча а ййца балхара вездав Вожжев. ихьабаккъа, городе Сочева лъяьлаь.

Говод Гроэнерча Октябрьски района удалъь судо режим чоагIаргIа йолча моттигашка лаьца воалаши яккха 10 шу хь техай Вожжева паччахьалкхен ахча лечкъадараш, шиЙ карарча гIулакхах пайда а эцаш эуламаш а тийна балхан а лаьдараш, цун доалахьа мел йола хIамаш паччахьалкхен доалахьа а йохийташ, суд текха ваьнначул тIехьагIа 4 шера материально-бехктохамеча гIулакха тIа ваха бокъо а лургIойзнаш.

Халкъа чотах лаккера образовани яькккай Павлова Лидия Николаевнаьс, цунах тийна леладелаь паччахьалкхен ахча. цьаьбакъда, шийх бенна тешам бовбеш но, халкъа доалахьа рухька лечкъаде болаенеш яь.

Къьлдаседа-Калмакски машинлакъа Грозненски отделене финансови отдела начальникалла болх беш хиннача Павловс, шийгарча гIулакхах пайда а эцаш, эуламаш леладелаь, хьдланза паччахьалкхен ахча лечкъалаьь. Пансионатакиен санаторешкен база машинлакъа Грозненски отделене болхлоштге. гIулакхерча наха, ниженеиер - технически балхаш деваьта путекаш иЙнай но. кIаьта шарех цкъаьраш 30 процент мара мах ца боаккхаш дIатела еаш хиннай, хIаьта но уж кхыча наха шоай биззача маьхаь йийхкай, хьатIайоагIен дIателеп путекаш тIаязъеча книга тIа издаьд путекаш машиннаьъь отделене болхлоута тийнай яхаш, цар цIерагIа путекаш мах 30 процент касе дIачтийнаш, вож долала ахча шийна дитад. Цу тайпара наькъаца 1969 шера 1 январе дена 1971 шера 15 ноябре кхачалца сеиигаи а Л. Н. Павловс еххаш 43 путекя я, хIаьта царех цо диьъ 3466 сомн 70 кепиг, паччахьалкхенна доккха зе а деш, машиннаьъь болллой цу путекех а боахаш.

Паччахьалкхен ахча дIаарах Л. Н. Павловайна набахта яккха 4 шу хь техай.

Парте иЗадех шийна тIадилларча гIулакха хьалхара хIара кулгIачохчу бехктохам дIахьбеча, идеологически болх тIагIоллара а ца бош. хьалда масалаши факташи кхуваш белга, из рухька наьха а лоацаш шиЙ долга хIара советски сага дIаэлйтара. Обществе доалахье лечкъаеча советски сага доалахье лечкъаеш.

М. ГАЗДИЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча судан председателна заместитель.

ЦУН ИСТОРИЧЕСКИ ДЕГIАДАРИ

болх парте ЦК-ас ше кулгал а деш чакхбаьлар. Иштта боккха кийчоп болх бан баьнначу тIехьагIа, 1936 шера 5 декабре СССР Советий VII Чрезвычайни съезде СССР керда Конституци тIоагIдур.

Хийцна яла йини йолаш дз. из Конституци кийчпари тIаьяьрн дерригача халкъа, СССР дерригача кхъьегамчоп гIулакх дар аьнна.

Дерригача халкъо пхе беттан ех беттан Конституце проекто-кхоачача дакъа лаьцар 80 миллион совгIа сага. Из юкъан лаьттача кхъьегIа проектана юкъедиьлъяр 2,5 миллион гаргга тоаларап, тIатохараш, тайп-тайнара предложенеш.

Дерригача халкъо из ювцаро тIоагIа дог тешш а деш хьлъеъхъар СССР керда Конституце проект массане а къовбалъаь тIаэцаш хилар, халкъа политически аметам баларя бийца дика школа а хиина дIаэтар яз.

1936 шерагча Конституцех котъьлъяиача сеиаиима Конституцин хIар. Цо къьлъеъкъар вай мехкара экспуататорски классаш дIаяхар.

Цун статьяшка докъеиша тIоагIа а дац дIаоттаадар СССР. боахам лелабер социалистически системен социалистически яьь-дуччалъеи хилар, социалистически экономика цIаиаIа къьлъеча, кхъьегарга хъежжа деиъаш йола социалистически принципаш, ерригга экспуататорски классаш группаши дIаяхар, СССР-е доттагIал дола ши классе — болхлой классеи колхозаи дахархойи мара да хиларг, городе а хотта а деррига Iаьдал СССР политически лард лоархIалуш йолча къьхьегамхой дс утатий Советашка гIолла къьхьегамхой бе доалаш хIара.

Белгал да дIаакхъаи лита йиш яп, цу Конституце социалистически демократи дегIайолаяьрача керда тIа дIаъьалъяхIашка бакъха дилар.

Конституце тIа оттаяча къьхьегамхой депутатий Советаи паччахьалкхеи кхийола организаци вIашагIйохкарап цар чIкхдолача гIулакхий керда формаша хьхилийтад тIа-тIа духха а иаь паччахьалкхеи гIулакхашта доал де юкъеъара, паччалкхеи аппаратан бахача пондп юкъера бутъями хьалдина йоагIаъара яьа ъьалаш. Дчкъа шеиип СССР граждании докъоиаши парIатоиаши.

Цу деррига хIамаша къьхьега тешаи ду социалистически паччахьалкхе бакъонца йола халкъа гIулакхех. Хlаьта из ше маларра хьахьокха деза конституционни законодательства тIа. Вай мохк дегIаъара исторически опыто чIоагIа тешаи ду Советски Конституци дIаяр лаьрхIа цкъа оттаяь яьиа а хуэцъеиа биш йоаца а хIама иа хиларг.

Советски общество цхьаи исторически этапаиара воахаиги йларца Конституци а хуэца ца дедича дарадан.

СОВЕТСКИ конституцей ниъ сеиех лаит дьяча, из лаит, бакъдер цар тIа иййеса хьахьокхаи хиларахи цунца цьаиа дIаьлъяхаиашкаъа хьара ъиз бола фактор уж хиларахи. Вай мохк дегIаъучча керда иеторически къьлъашка Советски Союза Коммунистически парте цудухьа оттагар СССР керда Конституци киЙдеиаза дарг ца хиларах деза дош. Из положени бекъъаь хьалъокхаи, Л. И. Брежнева «Советски Социалистически Республикай Союза шоиатъяь итт шу дихара хьакъеъьа» доклад еш белгалдъьалъхо, 1936 шерага СССР Конституци тIаийцача тIеъьаIа дIаддаха ткъаь пхийтта хьалъокхаи, Л. И. Брежнева «Советски Социалистически Республикай Союза шоиатъяь итт шу дихара хьакъеъьа» доклад еш белгалдъьалъхо, 1936 шерага СССР Конституци тIаийцача тIеъьаIа дIаддаха ткъаь пхийтта шера советски общество дегIайоатIача, дуне дегIаъучча, дуиеи хьалъашта юкъера аренс классани ризаи IIаиийсача принципашца ии хувцамаи хиина хилар.

Лоаина аьлча, сеиех лаит шу дувцамий маьи?

Эттара хьалха белгалдаханза дерригап вай общества экономически, социально - политически, культурни вахаре хиина хувцамаш. Уж хиннад СССР-е дегIаъара социалистически общество хьалъар бахьаи долаш. Социалистически экономика лардашта иегIел, хIаиз городе санна, иштта юрта а вай я тоиена, технически дика кийчъяь социалистически бакъаи система. Советски общества еррига классаи социальни дедьхоаи цIаиаи гаргахара процесс дикка хилуи я, тIа-тIа белгалдIа хьалхулаш да цун социальни цIаиа.

Хийца дIайолаеиий хIаиз физически хьаьъьалъаи беча балха юкъера городерчеи юртарчеи къьлъегама хьалаша юкъера дикка йоккхий баиихьлоаш дIаилара процесс. СССР массана а йоаъуъдешар хоош воля моха а хиина дIаэтта духха ха я. Хlаьта хIаиз йолх беча наьха кчъ дьяьъьаь цун дика дIаъьеран юкъера образовани йолаш ба. Дикка дIаъьалъхашкаъа дахад социалистически демократи дегIайоатIагIа, чIоагIеиий законности правопорядока.

Октябрь котблар бахьан долаш хьаиииача пролетариата диктатура паччахьалкхеио толаме кхоачашъьяь ший исторически миссеи, хулаш - хулаш дерригача халкъа юкъара социалистически паччахьалкхе а хиина дIаэтай кулгалдеш иш бола болхлой класс а воаш. Историе чуъь эггара хьалха коммунизм практически хьалъара йеккарап кхоачашде доладенпар советски халкъ да.

Докхий хувцамаш хиннад дуиеи халкъашта юкъера паччахьалкхе а, йIаьъьхача хана ше юкъъьалъаиа капиталистически гома юкъера иьий ССРИ. Хьа а хиина хIара деиена чIоагIлуш лаит дуиеи социалистически система — социалистически меяий синлаъь - йоккха барт - цхьоаIе. Ема дIаиьиий империализмо хьаьъ хиина колониальни Iэзапа система. Докхий толамаи дикъа дуиеи коммунистически боламо.

Iалалъяте боккха ииз а хиина дIаэтай социалистически паччахьалкхеиий, дерригача революционерий, машара тIехьарча деррига къовсамий дуиеи хьакъьаита къьхьегара социалдрность. Гуъоп юкъера социалистически а, цар а чIоагIлуш а хиина дIаэтар яз, цун исторически къьлъашка Iалашдеш йолаш ба.

Цун исторически значени дерригап къо тоиин чIоагIлуш йола халкъа гIулакхех. Хlаьта из ше маларра хьахьокха деза конституционни законодательства тIа. Вай мохк дегIаъара исторически опыто чIоагIа тешаи ду Советски Конституци дIаяр лаьрхIа цкъа оттаяь яьиа а хуэцъеиа биш йоаца а хIама иа хиларг.

Советски общество цхьаи исторически этапаиара воахаиги йларца Конституци а хуэца ца дедича дарадан.

СОВЕТСКИ конституцей ниъ сеиех лаит дьяча, из лаит, бакъдер цар тIа иййеса хьахьокхаи хиларахи цунца цьаиа дIаьлъяхаиашкаъа хьара ъиз бола фактор уж хиларахи. Вай мохк дегIаъучча керда иеторически къьлъашка Советски Союза Коммунистически парте цудухьа оттагар СССР керда Конституци киЙдеиаза дарг ца хиларах деза дош. Из положени бекъъаь хьалъокхаи, Л. И. Брежнева «Советски Социалистически Республикай Союза шоиатъяь итт шу дихара хьакъеъьа» доклад еш белгалдъьалъхо, 1936 шерага СССР Конституци тIаийцача тIеъьаIа дIаддаха ткъаь пхийтта

«СЕРДАЛО»

3-гIа оагI. 31 май, 1973 шу.

ДОТТАГІЛЕН КОНЦЕРТАШ

Ух тІехьарча хана вежарашца йолча Къаьлсаеца Кавказа республикашка, Ставропольски ян Краснодарски краешкарча къхьегамхой болча концерташа ахар традици а хинна дІаэттад вайшца. Нохч-ГІалгІай Хоровой обществас ду тайпара якъ бизьаь Дагестане Черкейски ГЭС ен йолча болклой болча, Черсий-Балкъарой, Къаьлбаседа - Хьирий къаьстамхой болча, Краснодарски крае ешь йолча комсомольско-кагирхой ударни ГІишлошка.

Дукха ха йоаццаи Ерриесиюнна Хоровой обществас тІадиларах Ставропольски крае ра къаьлгамхой болча баха хилар республика художественни самодеятельности доаьхьашой. Концертан бригадина юкъе бар: СССР 50 шу дишара сайна хиннача Ерриросийски юрташкарча художественни самодеятельности къаьлре лауреат яха цІи пхьаха Советски района «Бешлоам» яха халхарен иллеи музыкально-хореографически ансамбль, ду тайпипара цІи хе ла йолча Назрановски халкъа халхарий къаьхьегамхой болча, Краснодарски крае ешь йолча комсомольско-кагирхой ударни ГІишлошка.

Дукха ха йоаццаи Ерриесиюнна Хоровой обществас тІадиларах Ставропольски крае ра къаьлгамхой болча баха хилар республика художественни самодеятельности къаьлре лауреат яха цІи пхьаха Советски района «Бешлоам» яха халхарен иллеи музыкально-хореографически ансамбль, ду тайпипара цІи хе ла йолча Назрановски халкъа халхарий къаьхьегамхой болча, Черсий-Балкъарой, Къаьлбаседа - Хьирий къаьст